

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การที่กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์รวมของความเจริญในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การเมือง การศึกษา การติดต่อสื่อสาร การคมนาคม และการพักผ่อนหย่อนใจ ทำให้กรุงเทพฯ เป็นปัจจัยที่สำคัญในการที่จะดึงดูดผู้คนจากชนบทให้เข้ามาอยู่อาศัยและหางานทำอยู่เป็นจำนวนมาก ประกอบกับการพัฒนาชนบทของประเทศยังทำได้ไม่เต็มที่ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของคนชนบทจึงยังไม่อยู่ในสภาพที่น่าพอใจ ตลอดจนการทำเกษตรกรรมที่ไม่ได้ผล จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ชาวชนบทต่างมุ่งหน้ามาแสวงหารือกาสาในเมืองกันมากขึ้น

แต่ก็เข้าใจว่าทุกคนจะประสบความสำเร็จในการหางานทำได้เพราะจากสภาพการเป็นสังคมเมือง ที่อยู่ภายใต้ระบบทุนนิยมนี้ ผู้ที่มีความได้เปรียบทางการศึกษา การมีทุนและความสามารถ มักจะเป็นผู้ที่ได้รับการเลือกให้ทำงานในภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการ แต่ผู้ที่ถูกจำกัดโอกาสทางด้านดังกล่าวแล้ว ก็จำเป็นต้องมีงานทำเพื่อที่จะมีชีวิตอยู่ในสภาพสังคมเมืองหลวง ที่จะต้องใช้จ่ายทุกวัน ทั้งด้านที่อยู่อาศัย บ้านเช่า อาหาร ที่จะต้องดิ้นรนให้มีอาชีพ เลี้ยงปากเลี้ยงท้องไม่เหมือนเมื่อตอนอยู่ต่างจังหวัด ที่ชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่ายก็อยู่ในสังคมชนบทได้ มีทั้งบ้านและอาหารหาได้เองตามธรรมชาติ

กรุงเทพมหานคร เป็นจุดศูนย์รวมของความเจริญและงานในภาคบริการ ด้วยเหตุผลนี้ทำให้ ประชากรจากภาคเกษตรกรรมยังคงมองภาพเมืองหลวง เป็นชุมทอง ที่เขาควรจะเข้ามาเสี่ยง การมองหางานทำหรือเริ่มต้นประกอบอาชีพในเมืองหลวง หรือเมืองใหญ่มีค่าใช้จ่ายที่เดียว การว่าจ้างแรงงาน เพื่อค่าตอบแทนของผู้ขายแรงงาน ผู้ที่ขาดคุณสมบัติหรือทอดทิ้งการแข่งขัน มักหาทางออกด้วยการประกอบอาชีพส่วนตัว (self-employed) เช่นการค้าขายเล็ก ๆ น้อย ๆ ของสตรีชนบทในอาชีพแม่ค้าดอกไม้หีบเร่ แผงลอย แบกะดิน รดยอาชีพเหล่านี้ไม่ต้องอาศัยการลงทุนมากนักไม่ต้องอาศัยความรู้ความชำนาญ การแข่งขัน

มีอยู่บ้างแต่ไม่รุนแรงอะไรนัก และรายได้ก็พอประทังชีวิตให้อยู่รอดได้ เมื่อทำนาน ๆ เข้า กลับจะเป็นอาชีพที่ให้ค่าตอบแทนสูงพอ ๆ กับผู้ชายแรงงาน เพื่อค่าตอบแทนรายวัน หรือ เงินเดือน และบางกรณีอาจจะมากกว่าเสียด้วยซ้ำ เมื่อเป็นเช่นนี้เราจึงจะเห็นภาพของแม่ค้าในอาชีพต่าง ๆ ที่ผู้คนนิยมและถือเป็นทางเลือกสำหรับประกอบอาชีพที่มีรายได้น้อย ในภาคเศรษฐกิจนอกระบบ

แม่ค้าไม้ทางเท้า เป็นภาพลักษณ์หนึ่งของอาชีพที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว ควบคู่ไปกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระบบ โดยทั่วไปขนาดของธุรกิจในเศรษฐกิจนอกระบบนี้มีตั้งแต่ขนาดเล็ก ไร้หลักแหล่งที่แน่นอนไปจนถึงการจ้างแรงงานในครอบครัวมาช่วยทำงาน ไม่มีกฎหมายแรงงาน ไม่ได้รับสิทธิจากสถาบันเงินทุนที่เป็นทางการ แรงงานที่ทำงานอยู่ในภาคเศรษฐกิจนอกระบบจะมีการศึกษาค่อนข้างต่ำ และลักษณะประกอบอื่น ๆ ที่ได้จากการศึกษาในเรื่องการปรับตัวของแม่ค้าไม้ในภาคเศรษฐกิจนอกระบบ ก็คือ ลักษณะของอาชีพที่มีชั่วโมงในการทำงานไม่แน่นอน ไม่มีเงินเดือนประจำ การเข้าออกจากการประกอบอาชีพทำได้ง่ายเป็นอาชีพที่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติคือดอกไม้ ในการค้าขาย ไม่ต้องมาตัดแปลงโดยใช้เทคโนโลยีแต่อย่างใด ตัวแม่ค้าเองเป็นเจ้าของกิจการ ไม่ต้องเป็นลูกจ้างหรือมีนายจ้างแต่อย่างใด และเป็นอาชีพที่ใช้แรงงานไม่ใช้เครื่องจักร การศึกษามากหรือน้อยไม่เป็นเรื่องจำกัด สำหรับอาชีพนี้แต่เน้นความเชี่ยวชาญในการหารายได้ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงที่เรียนรู้จากในชีวิตจริง รวมทั้งเป็นอาชีพที่แข่งขันค้าขายกัน โดยไม่อยู่ภายใต้การคุ้มครอง หรือได้รับสวัสดิการใด ๆ ทั้งสิ้นจากราชการนอกจากนั้นยังพบว่าลักษณะสิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งของเศรษฐกิจนอกระบบนี้ก็คือ การที่มีผู้หญิงทำงานมากกว่าผู้ชาย

ความสำคัญของภาคเศรษฐกิจนอกระบบนี้ อยู่ที่ว่าเป็นแหล่งรองรับแรงงานเป็นจำนวนมากที่ไม่อาจเข้าทำงานในภาคเศรษฐกิจในระบบ (Formal sector) ที่มีกฎหมายแรงงานรองรับและให้ความคุ้มครองได้กับแรงงานอีกส่วนหนึ่งซึ่งหลีกเลี่ยงจากการทำงานในภาคเศรษฐกิจในระบบที่ถูกกดค่าแรง การเอารัดเอาเปรียบด้านแรงงาน จากนายจ้าง

อย่างไรก็ตาม แรงงานในภาคเศรษฐกิจนอกระบบ ในอาชีพแม่ค้าดอกไม้ ก็ยังจะต้องเผชิญกับปัญหาในด้านการค้าขาย การมีรายได้น้อยไม่แน่นอน เช่นเดียว

กับภาคเศรษฐกิจในระบบอยู่บ้าง เช่น ในเรื่องการเอารัศเอาเปรียบจากยี่ปี่วหรือพ่อค้าคนกลาง ที่ตั้งราคาขายส่งและกดเปอร์เซ็นต์ ในการแบ่งรายได้ให้แม่ค้าดอกไม้ทางเท้าที่รับซื้อดอกไม้มาขายต่อ รวมทั้งยังกดราคาซื้อจากชาวสวนต่อ และยังหักเงินจากชาวสวนเป็นการชำระหนี้ดอกเบี้ยอีกด้วย ทำให้ทั้งแม่ค้าทางเท้าและชาวสวนที่พอมีทุนอยู่บ้างก็ออกรรถกะบะหน้าดอกไม้มาขายเอง โดยตรงที่ปากคลองๆ โดยไม่ต้องผ่านคนกลางส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งยังต้องค้าขายผ่านคนกลางเหมือนก่อน เพราะไม่มีทุนและไม่อยากเสี่ยงต่อการมานั่งขายเอง สูการขายโดยผ่านพ่อค้าคนกลาง และนายหน้าไม่ได้ที่มีตลาดและผู้ซื้อที่แน่นอนกว่า

นอกจากนี้ แม่ค้าดอกไม้ยังมีปัญหาเรื่องทุน เพราะแม่ค้าส่วนใหญ่ที่มาจากชนบทและมาทำอาชีพนี้ในตอนเริ่มแรก จะมีฐานะยากจน และปานกลาง จึงขาดแคลนเงินทุนในการประกอบอาชีพ ครั้นตนจะไปพึ่งพาสถาบันการเงินในระบบก็ไม่ได้ เพราะไม่มีเครดิตหรือหลักทรัพย์ที่จะพอประกัน และทำสัญญากู้เงินได้จึงต้องหันหน้ามาพึ่งพาผู้คนที่อยู่นอกระบบเหมือนกันคือกู้ยืมเงินจากนายทุนนอกระบบที่อยู่ในตลาดปากคลองๆ และยอมเสียดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15-20 แต่เมื่อแม่ค้าดอกไม้ทางเท้าไปได้ระยะหนึ่ง และรู้จักช่องทางเทคนิคในการขายดอกไม้ที่เกิดจากการสั่งสมของประสบการณ์ตรงแล้ว และจากการสัมภาษณ์พบว่า เป็นอาชีพที่ทำรายได้ดีให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพมากอาชีพหนึ่ง โดยสามารถทำรายได้ตกวันละ 300-500 บาท ต่อวันและจะขายได้ราคาดีมากขึ้นอีกในช่วงเทศกาลและวันสำคัญต่าง ๆ ทำให้แม่ค้าดอกไม้ทางเท้ามีโอกาที่จะเติบโตสูงขึ้น เลื่อนฐานะและบทบาทเป็นผู้ประกอบการค้าขายส่ง แข่งร้านเป็นของตัวเองและผ่อนรถซื้อดอกไม้จากชาวสวน หรือเข้าหุ้นปลูกดอกไม้กับชาวสวน และนำดอกไม้มาขายเองได้

นอกจากนี้การเข้ามาอยู่ในงานภาคเศรษฐกิจนอกระบบของสตรีชนบท นับว่าเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะเป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหลือเฟือเพื่อให้ได้มีโอกาสเข้าให้เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และลดอคติต่อการไร้แรงงานหญิง ทั้งนี้เพื่อช่วยให้สตรีได้มีส่วนในการหารายได้ให้กับตนเอง

การทำงานของสตรีมีส่วนช่วยฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว เนื่องจากรายได้ของครอบครัวที่หาโดยสามี หรือหัวหน้าครอบครัวที่เป็นชายไม่ค่อยเพียง

พอดีการใช้จ่ายการที่คนในครอบครัวช่วยกันทำงานจำนวนมากขึ้นก็มีส่วนทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้น

ดังนั้นการที่สตรีออกทำงานนอกบ้านอีกแรงหนึ่ง จึงเท่ากับเป็นการกระชับความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและตรงกันข้ามกับความคิดว่าภรรยาที่ออกทำงานนอกบ้าน จะละทิ้งหน้าที่ในครอบครัวจนทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา

สรุป

จากสมมุติฐานที่นำไปสู่บทวิเคราะห์ การปรับตัวต่อวิถีชีวิตของสตรีชนบทในอาชีพแม่ค้าดอกไม้ในเมืองที่ปากคลองตลาดได้ข้อค้นพบดังนี้

สมมุติฐานข้อที่ 1 กระบวนการปรับตัวทางเศรษฐกิจในแบบไม่เป็นทางการที่ประสบความสำเร็จจะนำไปสู่วิถีชีวิตที่ดีขึ้นของสตรีชนบท

จากผลการวิจัยพบว่า การปรับตัวของสตรีชนบทต่อชีวิตในกรุงเทพมหานคร เศรษฐกิจนอกระบบ สตรีชนบทเมื่อปรับตัวเข้ามาสู่เมือง เพื่อเข้ามาแสวงหาโอกาส และการมีงานทำในเมือง สืบเนื่องมาจากสาเหตุของการไม่มีที่ดินทำกินแล้วในต่างจังหวัด และกรุงเทพฯ เองก็ไม่ได้เป็นเมืองอุตสาหกรรมเหมือนเช่นเมืองในประเทศ ตะวันตกหรืออุตสาหกรรม ที่ลักษณะของความเป็นเมือง จะเกิดขึ้นมาจากผลของความเจริญทางอุตสาหกรรม แต่กรุงเทพฯ เกิดจากอดีตที่เคยเป็นเมืองศูนย์กลางการค้า ในย่านเอเชียอาคเนย์ และเป็นเมืองขึ้นทางเศรษฐกิจของประเทศตะวันตก จากลักษณะการเป็นเมืองที่เป็นศูนย์รวมของความสำคัญทาง เศรษฐกิจและสังคมนี้เอง ทำให้กรุงเทพฯ เป็นเมืองที่ไม่ได้เจริญด้วยอุตสาหกรรม แต่เจริญด้วยการค้าและ เศรษฐกิจที่มุ่งแสวงหากำไรตามแบบทุนนิยม ทำให้ผู้คนจากชนบท อพยพเข้ามาแสวงหาโอกาส เป็นผู้ประกอบการหรือให้บริการกันมากขึ้น

สำหรับผู้ที่มีการศึกษาน้อย และถูกจำกัด คุณสมบัติด้านความรู้ความสามารถไม่ตรงตามแหล่งงานในระบบที่ต้องการ และกับผู้ที่ต้องการทำงานค้าขาย และให้บริการด้วยตนเอง ก็จะหันมาจ้างงานในภาคเศรษฐกิจนอกระบบ ที่อยู่ใน

ระบบทุนนิยมในเมือง เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับตนเอง ในอาชีพหาบเร่ แผงลอย ขายของเล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น ขายข้าวแกง ขายดอกไม้ ขายหนังสือ พิมพ์ เป็นต้น ทำให้มีรายได้ดีในการประกอบอาชีพ ใหม่อำชีพในภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการและทำให้ประสบความสำเร็จรับวิถีชีวิตที่มีความเป็นอยู่ในเมืองได้ คำน

อีกทั้ง เป็นการปรับตัวต่อวิถีชีวิตในเมืองที่เป็นทุนนิยม ในการสร้างรายได้ให้กับตนเองและเป็นการประกอบอาชีพเพื่อแสวงหากำไรหรือเงินเพื่อนำไปใช้จ่ายและลงทุนในครั้งต่อ ๆ ไป ซึ่งแตกต่างจากระบบวิถีการผลิตในชนบทที่ผลิตเพื่อต้องการดำรงวิถีชีวิตในชนบท เพื่ออยู่เพื่อใช้เท่านั้นไม่มุ่งหากำไร (Moral economy) แต่ในเมืองจะเป็นวิถีการผลิตเพื่อต้องการปรับให้เข้ากับวิถีชีวิต (way of life) ในชีวิตเศรษฐกิจแบบเมือง (economic life) ท่ามกลางกระแสระบบทุนนิยม ในเมืองที่เป็นตัวกำหนดให้ชาวชนบทต้องปรับตัวสู่เศรษฐกิจแบบใหม่เป็นทางการ ในอาชีพแม้ค้าดอกไม้ทางเท้า ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมาเป็นการยอมรับในข้อสมมุติฐานข้างต้น

สมมุติฐานข้อที่ 2 งานบริการขายดอกไม้และระบบเศรษฐกิจแบบใหม่เป็นทางการที่ประสบความสำเร็จจะนำไปสู่การเพิ่มโอกาสการมีงานทำของสตรีชนบทที่อยู่ในเมือง

จากผลการวิจัยพบว่า องค์ประกอบของเศรษฐกิจนอกระบบในเศรษฐกิจทุนนิยม ได้แก่ การไร้ทุนน้อย ไม่จำกัดการศึกษา เป็นการค้าขายที่ไม่เป็นทางการแรงงานหาได้จากครอบครัว ไม่มีเงินเดือน มีแต่รายได้ที่เป็นกำไร ไม่ใช้เครื่องจักรในการทำงานไม่มีสวัสดิการ และวันหยุดที่แน่นอน จากองค์ประกอบดังกล่าว ทำให้สตรีชนบทที่ขาดคุณสมบัติทางการประกอบอาชีพในภาคเศรษฐกิจที่เป็นทางการ ได้มีโอกาสสร้างรายได้ที่สูงและไม่ตกงาน สามารถปรับตัวประกอบอาชีพในเศรษฐกิจที่ไม่เป็นทางการได้ง่ายและมากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าว มาเป็นการยอมรับข้อสมมุติฐานข้างต้น

สมมติฐานข้อที่ 3 การพึ่งพาด้านค้าขายระหว่างแม่ค้าดอกไม้บนทางเท้ากับผู้ประกอบการค้าในตลาดที่เป็นทางการจะเพิ่มมากขึ้น เมื่อได้มีโอกาสสร้างความสัมพันธ์อยู่ในกระบวนการปรับตัวทางเศรษฐกิจทุนนิยมในเมือง

จากผลการวิจัยพบว่า การผสมผสานและการพึ่งพาด้านค้าขายร่วมกันระหว่างเศรษฐกิจในระบบและเศรษฐกิจนอกระบบ เห็นได้จากความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างแม่ค้าดอกไม้ทางเท้าที่ค้าขายปลีกกับยี่ปี่วที่ขายส่งอยู่ในตลาดที่เป็นทางการ โดยที่ยี่ปี่วได้พึ่งแม่ค้าดอกไม้ทางเท้าในการให้ช่วยนำสินค้าของตนไปขาย เพราะดอกไม้มีอายุสั้น และราคาตกเร็ว อีกทั้งยี่ปี่วในตลาดจะมีเวลาขายดอกไม้เป็นเวลาที่แน่นอนตั้งแต่ 8.00-17.00 น. และมีระเบียบของตลาดห้ามไม่ให้ผู้ประกอบการเอาสินค้ามาวางขายบนทางเท้าหน้าตลาด จึงทำให้ผู้ประกอบการค้าในตลาดต้องระบายดอกไม้ที่ขายไม่หมดในแต่ละวันไปหาแม่ค้าดอกไม้ทางเท้า ช่วยขายต่อให้และในทางกลับกัน แม่ค้าดอกไม้ทางเท้า ก็ได้ประโยชน์และรายได้จากพวกยี่ปี่ว และผู้ประกอบการค้าในตลาด ในการทำให้ตนมีสินค้าดอกไม้ขายอยู่ต่อเนื่องและราคาถูก รวมทั้งบางครั้งจะมีความสัมพันธ์สนิทสนมและได้รับความช่วยเหลือจากผู้ประกอบการค้าในตลาด ให้แม่ค้าดอกไม้ทางเท้าได้กู้ยืมเงินมาลงทุนค้าขายอีกด้วย และกล่าวสรุปได้ว่าเป็นลักษณะของการพึ่งพาอาศัยแบบลักษณะเศรษฐกิจทุนนิยมที่มุ่งแต่ตัวเงินและการมีผลประโยชน์เป็นหลัก มากกว่าการมีน้ำใจช่วยเหลือโดยไม่หวังผลตอบแทนและจะพึ่งพากันมากขึ้น เมื่อติดต่อลงทุนค้าขายร่วมกันมากขึ้น ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมาเป็นการยอมรับข้อสมมติฐานข้างต้น

สมมติฐานข้อที่ 4 แม่ค้าดอกไม้ที่มีทัศนคติ ในเรื่องของการใช้เวลาทำงานนอกบ้านเพื่อหารายได้มาเลี้ยงครอบครัว มากกว่าเวลาที่ใช้ในบ้านก็จะมีปัญหาเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัว

จากผลการวิจัยพบว่า แม่ค้าดอกไม้ที่มุ่งทำงานและใช้เวลาอกบ้านในการค้าขายดอกไม้มาก จะทำให้ช่วยลดปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในบ้านลงได้มาก และกลับเป็นการหารายได้สู่ครอบครัว ทำให้ครอบครัวเป็นปึกแผ่น ในการมีรายได้มากขึ้นสามารถซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกเช่นวิทยุ หม้อไฟฟ้า ทำให้สมาชิกใน

ครอบครัวสะดวกสบาย และลดปัญหาทาง เศรษฐกิจในครอบครัวที่มีค่าใช้จ่ายสูงลง
ได้ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมา เป็นการปฏิเสธในข้อสมมุติฐานข้างต้น

สมมุติฐานข้อที่ 5 แม้อ้าดอกไม้ที่มีครอบครัวมาช่วยขายดอกไม้มากกว่า
แม้อ้าที่ไม่มีครอบครัวมาช่วยงาน จะไม่มีปัญหาในความสัมพันธ์ของครอบครัว

จากผลการวิจัยพบว่า แม้อ้ากลับจะมีความใกล้ชิดกับสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น เนื่องจากมีคนในครอบครัวมาช่วยกันทำงานขายดอกไม้ และยังทำให้มีรายได้มากขึ้น เมื่อมีสมาชิกในครอบครัวมาช่วยงานมากขึ้น และทำให้ผู้หญิงไม่มีปัญหาในเรื่องการดูแลครอบครัว เพราะทั้งสมาชิกในครอบครัวได้มีการแบ่งหน้าที่ในการทำงานบ้าน และยามว่างก็มาช่วยกันขายดอกไม้ อีกทั้งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้หญิงได้แสดงความสามารถในการทำมาหากินได้เท่าเทียมกับผู้ชาย และช่วยกันทำมาหากินทั้งครอบครัว ดังคำว่า "พัวหาบ เมียคอน" ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมา เป็นการยอมรับในข้อสมมุติฐานข้างต้น

สมมุติฐานข้อที่ 6 ประสบการณ์ของการออกไปทำงานนอกบ้านของแม้อ้าดอกไม้ที่มาจากชนบทสามารถ เปลี่ยนทัศนคติของผู้หญิงจากลักษณะคำพังเพยที่ว่า "ผู้หญิงต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือน" ไปสู่ความร่วมมือภายในครอบครัว ดังคำว่า "พัวหาบ เมียคอน" อันเนื่องมาจากการมีรายได้ดี

จากผลการวิจัยพบว่า แม้อ้าชนบทที่ออกไปทำงานนอกบ้าน จะเปลี่ยนทัศนคติเดิมที่ต้องอยู่แต่ในบ้าน มาสู่การทำงานนอกบ้านทำให้มีประสบการณ์ และทัศนคติที่ดี มุ่งทำมาหากิน ประสบผลสำเร็จทั้งในการมีรายได้เพิ่มมากขึ้นและมีความสัมพันธ์อันดีกับครอบครัวในการช่วยกันทำมาหากิน มากกว่าที่จะอยู่บ้านโดยไม่มีรายได้ ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมา เป็นการยอมรับในข้อสมมุติฐานข้างต้น

สมมุติฐานข้อที่ 7 แม้อ้าดอกไม้ที่มีความสัมพันธ์สนิทสนมคุ้นเคยกันส่วนตัวกับนายทุน เพื่อนแม้อ้า ยี่ปู้ จะมีโอกาสได้เปรียบในการให้กู้ยืมเงินมาต่อทุนมากกว่าแม้อ้าที่ไม่รู้จักกัน

จากผลการวิจัยพบว่า ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างแม่ค้าดอกไม้ทาง
 เค้า กับนายทุนเช่นยี่ปู้ ผู้ประกอบการค้าในตลาด ตลอดจนเพื่อนแม่ค้าที่มีฐานะดี
 จะเป็นหนทางที่ทำให้แม่ค้าดอกไม้ทางเค้าพยายามเดือดร้อนจะหันหน้าไปพึ่งนายทุน
 นอกกระบบที่ไม่เป็นทางการ ที่รู้จักกันแล้ว เพราะซื้อขายติดต่อกันมานาน จนทำให้
 นายทุนเหล่านี้ เชื่อถือ แม่ค้าดอกไม้บนทางเค้าและไว้วางใจให้กู้ยืมเงินได้ รอดู
 จากความประพฤตินในการค้าขายร่วมกัน และการไม่มีนิสัยเล่นพนันติดเหล้า เป็นต้น
 และแม่ค้าดอกไม้ยังมีความสัมพันธ์อันดีมากกับนายทุนเงินกู้เท่าไรก็ยิ่งจะทำให้
 แม่ค้าได้กู้เงินมากขึ้นและมีระยะเวลาการชำระหนี้สั้นได้ยาวนานและดอกเบี้ยต่ำ
 กว่าแม่ค้าที่ไม่รู้จักกันและ การที่แม่ค้าไม่ไปพึ่งนายทุนในระบบเช่น ธนาคาร
 สหกรณ์เป็นเพราะแม่ค้าเหล่านี้ไม่มีเครดิตหรือหลักทรัพย์ใด ๆ ค้ำประกัน เป็นต้น
 ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมาเป็นการยอมรับในข้อสมมุติฐานข้างต้น

สมมุติฐานข้อที่ 8 ความชำนาญและประสบการณ์ในการค้าขายของแม่
 ค้าดอกไม้และยี่ปู้ยังมีมากเท่าไร ก็เป็นข้อได้เปรียบแม่ค้าใหม่ในการเลือกทำเล
 ค้าขาย

จากผลการวิจัยพบว่าความชำนาญและประสบการณ์ในการค้าขายของ
 แม่ค้าดอกไม้และยี่ปู้ทำให้แม่ค้าดอกไม้ทางเค้าสามารถดำเนินกิจการค้าขายได้
 อย่างต่อเนื่อง รอดูไม่มีการเปลี่ยนอาชีพไปทำอย่างอื่นเห็นได้จากการสัมภาษณ์
 แม่ค้าคนหนึ่ง จะอยู่ในอาชีพ 5-10 ปี หรือมากกว่านั้น เป็นต้น เพราะเป็นอาชีพ
 ที่มีรายได้ดีดีตกวันละ 300-500 บาท และการเรียนรู้ในการเลือกทำเลสภาพ
 แวดล้อมในการค้าขายบนทางเค้า ที่มีคนผ่านไปมามากเช่นหัวมุมถนน และหน้า
 ทางเข้าออกของตลาด ก็จะทำให้ขายดอกไม้ได้ง่ายและเป็นที ๆ มีคนจูงวาง
 ขายดอกไม้มากที่สุด ทำให้แม่ค้าที่มาอยู่ก่อนได้เปรียบในการเลือกทำเลที่ค้าขาย
 และใช้เป็นโอกาสในการเลือก แม่ค้าใหม่มาเป็นพวกและได้รายได้จากการแบ่ง
 เช่าที่เป็นช่วงเวลาในการค้าขายเป็นกลุ่ม ๆ ทำให้แม่ค้าใหม่ที่ไม่รู้จักใคร ไม่มี
 ประสบการณ์ในการขาย ต้องหาออกไปขายในสถานที่ไกลออกไปจากปากคลอง ๆ
 ทำให้ขายได้น้อย และยี่ปู้ นายหน้า มักจะเป็นผู้ที่ผูกขาดการซื้อดอกไม้จากชน
 สวนมาขายต่อในตลาด ทำให้แม่ค้าดอกไม้ต้องถูกกำหนดราคารับซื้อจากยี่ปู้ใน

ตลาด เพราะตนมีทุนน้อยไม่มีความสามารถในการลงทุน ไปรับซื้อดอกไม้จากสวนมาขายเอง แต่บางครั้งก็ได้ซื้อจากชาวสวนที่มาขายให้ถึงตลาดก็มี แต่ก็ไม่มีแน่นอนเพราะบางช่วง เช่น ฤดูแล้งดอกไม้ ออกน้อย ก็มีชาวสวนมาขายให้หน่อย หรือไม่มีเลย ก็ต้องทนซื้อดอกไม้ราคาสูงจากยี่ปี่วมาขาย ซึ่งผลการวิจัยดังกล่าวมาเป็นการยอมรับในสมมุติฐานที่ตั้งไว้ข้างต้น

สมมุติฐานข้อที่ 9 แม้ม้าดอกไม้ที่มีรายได้และทุนสูง จะมีโอกาสเลื่อนสถานภาพและเปลี่ยนแปลงบทบาทในการค้าขายมากกว่าแม้ม้าที่มีรายได้น้อยและยากจน

จากผลการวิจัยพบว่า โอกาสของคนในเศรษฐกิจนอกระบบ แม้ม้าดอกไม้ทางเท้า เมื่อปรับตัวเข้าสู่อาชีพในเศรษฐกิจนอกระบบแล้ว เมื่อทำงานไปได้ระยะหนึ่งและมีรายได้มากขึ้น ก็สามารถจะเลื่อนสถานภาพของตนไปสู่ฐานะที่ดีขึ้น ทำให้เปลี่ยนแปลงบทบาทได้ง่ายกว่า เศรษฐกิจในระบบที่จะต้องมียุทธศาสตร์ความสามารถในการสอบเลื่อนตำแหน่งเพื่อความเหมาะสมในหน้าที่การงาน แต่อาชีพในเศรษฐกิจนอกระบบมีแต่ความสามารถในการหารายได้ให้สูงและมีโอกาส ความขยันทำงาน ก็จะสามารถไต่เต้าจากแม้ม้าแบกกะดิน สู่ม้าค้าแผงลอยและเป็นเจ้าของร้านได้ ง่ายและรวดเร็ว กว่าการทำงานในระบบเศรษฐกิจที่เป็นทางการ

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษา พบว่าสตรีที่อยู่ในภาคเศรษฐกิจนอกระบบเหล่านี้แทบจะไม่มีโอกาสที่จะได้รับการฝึกฝนอาชีพ หรือทักษะต่าง ๆ ที่จะช่วยในการประกอบอาชีพเลย จึงนำที่ทางราชการ ควรจะเผยแพร่ให้ความรู้ แก่ผู้ประกอบการเหล่านี้ ในการดำเนินธุรกิจขนาดเล็กและให้ความช่วยเหลือด้านทุน สวัสดิการ และการคุ้มครองแรงงาน โดยการจัดตั้งเป็นหน่วยงานที่อยู่ในปากคลองตลาดฯ และคอยรับปรึกษาแก้ปัญหา ในด้านทุนโดยการให้สินเชื่อโดยที่ไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน ดอกเบี้ยต่ำ ในรูปของการจัดตั้งเป็นสหกรณ์หรือสมาคมผู้ดำเนินธุรกิจขายดอกไม้ โดยให้ทุนเป็นดอกไม้ไปขายก่อนและจดทะเบียนขึ้นเป็นสมาชิกของผู้ค้าไว้ เพื่อสะดวกในการติดตามการชำระหนี้ และทำให้ไม่ถูกกด

ราคาซื้อขายดอกไม้ตัดไม้ เพราะจะเป็นราคาที่ราชการกำหนดให้ด้วยความยุติธรรม และด้านสวัสดิการ โดยการให้ความช่วยเหลือทางประกันสังคมยามเจ็บไข้ได้ป่วย เมื่อมารักษาตัวที่หน่วยงานต่าง ๆ ของราชการ

2. รัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องน่าจะจัดตั้งศูนย์ดูแลเด็กเล็ก ก่อนวัยเรียนให้อยู่ในบริเวณหรือสถานที่ที่ใกล้เคียงกับที่ทำงานค้าขายของแม่ค้า ดอกไม้ และมีรายได้น้อย ในเมือง เพื่อที่จะช่วยแบ่งเบาภาระการเลี้ยงดูบุตรใน ระหว่าง ที่ออกมาทำงานค้าขาย และเพื่อสะดวกในการมารับ-ส่งกลับในตอนเย็น

3. การศึกษา การปรับตัวของสตรีที่อยู่ในภาคเศรษฐกิจนอกระบบยังมีประเด็นอื่นที่น่าจะศึกษาต่ออันกรณีอาชีพอื่น ๆ เพราะแต่ละอาชีพจะมีความหลากหลายและวิธีการหารายได้ที่แตกต่างกันในภาคเศรษฐกิจนอกระบบเช่น น่าจะศึกษาบทบาทของพวกพ่อค้าคนกลาง ยี่ปี่ว ในตลาดเศรษฐกิจนอกระบบที่มีอยู่ใน ระบบทุนนิยม

ศูนย์วิทยพัชร์พยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย